

ODPOVĚDI FIREM A JAK NA NĚ NÁSLEDNĚ REAGOVAT

BIO a RSPO

Na našem trhu se setkáváme s výrobci, kteří odebírají **BIO** palmový olej jako produkt ekologického zemědělství. Díky přísným a závazným mechanismům evropské značky BIO by dle našich dosavadních informací měly evropské biopotraviny obsahovat pouze palmový olej ze skutečně ekologických farem.

Globálně rozšířený certifikační systém **RSPO** má za účel zabránit dalšímu kácení deštných pralesů kvůli vysazování plantáží palmy olejné. Praxe však ukazuje na jeho velké nedostatky, což ústí pouze v líbivě vypadající řešení.

Pokud jde o to, zda RSPO kritizovat nebo bojkotovat, pak doporučujeme to první ano, ale to druhé ne. RSPO musí být pod tlakem, je třeba vznášet kritiku, ale za jejich zcela konkrétní nedostatky (například právě systém kompenzací) a navrhnout konkrétní velmi promyšlená řešení.

V Indii nebo Číně prosadit používání certifikovaného palmového oleje přímou cestou dost dobře nejde. Jde to ale nepřímou - tlakem na nadnárodní korporace, které své produkty prodávají jak v Číně a Indii, tak i v EU a USA. Pokud se totiž zavážou k tomu, že budou odebírat výhradně RSPO certifikovaný palmový olej, bude se to týkat všech jejich výrobků, tedy i těch, které se prodávají v Indii a Číně (což je dohromady zhruba polovina spotřeby).

Politika nulového odlesňování

Tzv. politika nulového odlesňování ve skutečnosti neznamena „neodlesňovat“, ale řídit se přísnými pravidly, mezi nimiž je nejdůležitější posouzení, zda daná oblast, určená pro palmoolejný průmysl, nemá statut vysoké ochranné hodnoty (HCV), nebo není důležitou zásobárnou uhlíku (HCS).

Tyto „nulové závazky“ se jeví jako velmi nedostatečné, navíc z prohlášení jasně vyplývá, že se jejich signatáři zavazují **ke snaze** o zastavení odlesňování. Z tohoto závazku by navíc mělo vyplývat, že splnění podmínek RSPO certifikace by mělo platit pro všechny. Přesné termíny ale chybí, nebo jsou příliš vzdálené – rok 2020 nebo dokonce 2030. To znamená, že tyto společnosti mají na odlesňování ještě více než 5 let, za tu dobu mohou dosáhnout svého původně plánovaného cíle (přinejmenším v jihovýchodní Asii), čili odlesnit všechno, co chtěli, a přitom vypadat „zeleně“. Do jisté míry to odráží skutečnost, že produkce certifikovaného palmového oleje nestačí pokrýt poptávku.

I přes to, co zde bylo zmíněno - pokud se firma hlásí k certifikaci palmového oleje, v případě jejího pochybení proti daným pravidlům je na ní možné vyvíjet nátlak, aby učinila nápravu. Pokud je plantáž, a na ní vyprodukovaný palmový olej, bez certifikace, nelze se na nic odkázat. Ať je tedy problematika certifikací jakkoli kontroverzní a nepřehledná, Koalice proti palmovému oleji doporučuje v případech, kde palmový olej zatím nelze nahradit jinými oleji, sáhnout právě po certifikovaném palmovém oleji, ideálně s určením původu na konkrétní plantáž.

1. “Naše výrobky obsahují palmový olej pocházející z certifikovaných, udržitelných zdrojů, který splňuje certifikační standard RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil).”

Toto tvrzení dnes nemá žádnou váhu. Stala se z něj fráze, kterou opakuje mnoho prodejců, aniž by to nutně musela být pravda.

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Proč tedy na obalech Vašich výrobků není uvedeno logo certifikace RSPO Certified Sustainable Palm Oil (CSPO)? Jak jinak spotřebitel zjistí, že používáte certifikovaný olej? Uvedte mi prosím, ze kterých konkrétních plantáží pochází palmový olej, který používá Vaše společnost? Dále mne zajímá, zda se Vaše společnost, pokud bude v odběru palmového oleje pokračovat, stane členem RSPO? Víte, že se ukazuje, že ani certifikát RSPO není zárukou udržitelně vyprodukovaného palmového oleje? Rád(a) bych věděl(a), jestli plánujete další opatření jak zaručit, že budete používat skutečně zodpovědně pěstovaný palmový olej, nebo jestli dokonce chystáte jeho nahrazení vhodnějšími variantami olejů či tuků.

2. “Náš dodavatel palmového oleje má certifikát RSPO.”

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Proč tedy na obalech Vašich výrobků není uvedeno logo certifikace RSPO Certified Sustainable Palm Oil (CSPO)? Jak jinak spotřebitel zjistí, že používáte certifikovaný olej? Uvedte mi prosím, ze kterých konkrétních plantáží pochází palmový olej, který používá Vaše společnost, a jaký druh certifikace RSPO mají Vaši dodavatelé. Víte, že se ukazuje, že ani certifikát RSPO není zárukou udržitelně vyprodukovaného palmového oleje? Rád(a) bych věděl(a), jestli plánujete další opatření jak zaručit, že budete používat skutečně zodpovědně pěstovaný palmový olej, nebo jestli dokonce chystáte jeho nahrazení vhodnějšími variantami olejů či tuků.

Pozn. Druhy certifikace RSPO: Book and Claim (BC) - nedohledatelný původ oleje, Mass Balance (NB) - smíchávání certifikovaného s necertifikovaným, Segregated (SG) nebo Identity Preserved (IP) - 100% podle standardů RSPO. V případě Book and Claim (BC) guarantee se nejedná o certifikovaný palmový olej!

3. “Naše výrobky obsahují certifikovaný palmový olej Green Palm.”

nebo

“Náš dodavatel palmového oleje má certifikát Green Palm.”

Green Palm Certificate označuje pouze zapojení v kompenzačním (ofsetovém) programu, který sice produkci RSPO certifikovaného palmového oleje podporuje, o skutečný certifikovaný olej se však nejedná.

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Green Palm představuje pouze kompenzační (ofsetový) program, který už dnes nelze považovat za uspokojivé řešení. Rád(a) bych se proto zeptal(a), zda Vaše společnost, pokud bude v odběru palmového oleje pokračovat, bude usilovat o používání certifikovaného oleje, dohledatelného ke konkrétní plantáži. Víte, že se ukazuje, že ani certifikát RSPO není zárukou udržitelně vyprodukovaného palmového oleje? Rád(a) bych věděl(a), jestli plánujete další opatření jak zaručit, že budete používat skutečně zodpovědně pěstovaný palmový olej, nebo jestli dokonce chystáte jeho nahrazení vhodnějšími variantami olejů či tuků.

4. “Naše společnost je členem organizace RSPO (Roundtable on Sustainable Palm Oil) a ve svých výrobcích používá pouze certifikovaný palmový olej.”

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Na základě Vaší odpovědi bych Vás chtěl(a) požádat o kopii certifikátu nebo internetový odkaz na něj. Dále bych se chtěl(a) zeptat, proč na obalech Vašich výrobků není uvedeno logo certifikace RSPO Certified Sustainable Palm Oil (CSPO)? Jak jinak spotřebitel zjistí, že používáte certifikovaný olej? Uveďte mi prosím, ze kterých konkrétních plantáží pochází palmový olej, který používá Vaše společnost. Víte, že se ukazuje, že ani certifikát RSPO není zárukou udržitelně vyprodukovaného palmového oleje? Rád(a) bych věděl(a), jestli plánujete další opatření jak

zaručit, že budete používat skutečně zodpovědně pěstovaný palmový olej, nebo jestli dokonce chystáte jeho nahrazení vhodnějšími variantami olejů či tuků.

5. “Palmový olej používáme v BIO kvalitě.”

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

BIO palmový olej by měl být olej vyhovující nejvyšším standardům udržitelného pěstování a měl by být dohledatelný ke konkrétní plantáži. Můžete mi prosím sdělit, z jaké země a konkrétní plantáže váš palmový olej pochází?

6. “Palmový olej je nejefektivnější olej ze všech: průměrná úroda činí 2,8 – 4 tuny na hektar a ročně je tak možné z hektaru půdy získat 8-9 tun palmového oleje. Úroda z řepkového či sojového oleje je 0,5 až 1,5 tun na hektar. To znamená, že jiný olej by v tomto případě vyžadoval mnohem větší půdní prostor a tím pádem větší vliv na životní prostředí.”

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Chtěl(a) bych Vás požádat o reakci na komentář předního vědeckého odborníka Dr. Stanislava Lhoty, který proti takovému tvrzení oponuje takto: „Tento argument se z úst zastánců palmového oleje objevuje neustále, je ovšem natolik zavádějící, že je v podstatě chybný. Do výpočtu jsou započítávány rostliny, které jsou na vrcholu produkce. Nepočítá se však už s tím, že palma olejná začíná plodit po 5 až 7 letech a svého vrcholu produkce dosahuje v 15 letech, a pak již produkce postupně klesá. Nejpozději ve věku 25 let už přestává být sklizení plodů ekonomické a zhruba ve věku 30 let palma umírá přirozenou cestou.

Tento argument také nebere v potaz fakt, že není možné srovnávat jeden hektar tropického deštného pralesa s jedním hektarem lesa mírného pásu, a to hned z několika důvodů.

Prvním z nich je hodnota takového území. Tropické deštné pralesy pokrývají menší povrch planety než lesy mírného pásma, ale hostí mnohonásobně větší počet živočišných a rostlinných druhů. Navíc hrají významnější roli i v ekologii celého zemského ekosystému, především v udržování hydrologického režimu. Ztráta jednoho hektaru deštného pralesa je tedy mnohem závažnější oproti ztrátě lesa nebo stepi mírného pásu.

A druhý, možná závažnější rozdíl, souvisí s dlouhodobou perspektivou odlesnění deštného pralesa ve srovnání s lesem mírného pásma. V mírném pásmu existuje zemědělství víceméně dnešního typu už několik staletí – umožňuje to totiž kvalita půd, za kterou vděčíme mimo jiné procesům,

kteře probíhaly v ledových dobách. V tropických pralesích je to jiné, tam severské větry žádnou sprášk nenavály, půdy jsou tam často mnoho milionů let staré, vyluhované intenzivními dešti, často tvořené převážně hrubým křemičitým pískem (například půdy na většině území Bornea). Netýká se to tropických půd sopečného původu, jaké máme třeba na Jávě. Jenže na tak kvalitních půdách se olejná palma nepěstuje, protože to by nebylo efektivní - taková půda se zcela pochopitelně vyhrazuje náročnějším a hodnotnějším plodinám, jako jsou obilniny, ovoce či zelenina. Olejná palma se většinou pěstuje právě na chudých půdách nebo rašeliništích, kde doposud převládalo jen kočovné zemědělství, při kterém se půda po většinu času nechávala ladem, aby si díky neustálé obnově lesa udržela úživnost.

Na už tak chudých půdách se pěstuje olejná palma, která je tedy jednou z nejproduktivnějších hospodářských rostlin, jinými slovy, která z živin v půdě produkuje maximum rostlinné hmoty. Co se asi stane? Samozřejmě – půda se během 20 až 60 let naprosto vyčerpá. Navíc z ní mizí i podzemní voda (jedna palma spotřebuje asi 15 litrů vody denně). Z palmové plantáže se pak stane naprosto neúrodná step bez jakékoli funkce. A teď si to srovnajme: jeden hektar slunečnice nebo jiné olejniny, který lze v mírném pásmu využívat stovky let, versus 1 hektar intenzivně pěstované olejně palmy, která přináší osminásobný výnos po dobu 15 let. Co z toho představuje větší zátěž na životní prostředí?”

Myslím, že všem nám jde o stejnou věc, a je potřeba vzájemně spolupracovat a naslouchat skutečně pravdivým argumentům.

7. “Do roku 2015 budeme odebírat pouze udržitelně pěstovaný palmový olej. V roce 2011 to bylo již 64 % (nebo jiné podobně vysoké číslo) oleje, který pochází z udržitelně pěstovaných zdrojů. Díky aktivitám RSPO je nyní již 40 % celosvětové produkce palmového oleje udržitelně pěstováno.”

To je stále ještě zavádějící odpověď. Není pravda, že 40 % celosvětové produkce palmového oleje je pěstováno udržitelným způsobem, to je jen taková hra s čísly. Samotné údaje RSPO hovoří pouze o 20 % certifikovaného palmového oleje. Jde o to, že 40 % celosvětové produkce palmového oleje produkují členové RSPO. Nicméně členství v RSPO je pouze první z mnoha podmínek RSPO certifikace! Stát se členem RSPO není nic těžkého, stačí zaplatit 2000 dolarů ročně a neudělat nějakou opravdu mimořádně závažnou chybu (anebo se postarat o to, že ji novináři “nerozmáznou”). Samotná certifikace je ale mnohem přísnější proces a jen malý podíl palmového oleje, který členové RSPO produkují, je opravdu RSPO certifikovaný. To, co firma ve svém komentáři tvrdí, by dost možná mohlo být důvodem k postihu.

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Na základě Vaší odpovědi bych se Vás chtěl(a) zeptat, proč není uvedeno logo certifikace RSPO Certified Sustainable Palm Oil (CSPO) na žádném z Vašich výrobků prodávaném v ČR? Jak jinak spotřebitel zjistí, že používáte certifikovaný olej? A proč se Vaše výrobky neobjevují na tomto seznamu: <http://www.rspo.org/trademark/trademark-products-gallery?>

8. “Zatím o používání loga na obalech výrobků v ČR neuvažujeme.”

nebo

“Logo na obalech je jednou, nikoliv jedinou možností. V případě RSPO se budeme v první řadě zaměřovat na jinou formu budování povědomí o tomto logu a až následně bychom přistoupili ke značení na obalech.”

ODPOVĚĎ FIRMĚ:

Jak jinak spotřebitel zjistí, že používáte certifikovaný olej?

9. “Palmový olej je nutričně velmi hodnotný a je při výrobě našich výrobků zcela nenahraditelný kvůli své vysoké termostabilitě.”

Podle mnohých odborníků neexistuje nezdravá potravina. Vždy je potřeba brát v potaz individuální fungování metabolismu každého jedince, které kromě genetické výbavy závisí i na věku, pohlaví a životním stylu. Palmový olej (stejně jako například kokosový) má vysoký podíl nasycených mastných kyselin oproti nenasyceným, navíc poměr omega-6 ku omega-3 nenasyceným mastným kyselinám rovněž není vhodný díky převaze omega-6, kterých máme ve stravě obecně nadbytek. Palmový (i kokosový) olej má tedy složení podobné spíše živočišným tukům jako máslo nebo sádlo a v naší stravě by obecně tyto tuky neměly být upřednostňovány před jinými kvalitními tuky, jakými jsou například řepkový olej, olivový olej, slunečnicový olej, lněný olej apod., což se bohužel vzhledem k masivnímu přidávání palmového oleje do nejrůznějších potravin a krmiv děje.

Jak dokazují příklady firem, které palmový olej nepoužívají, alternativy existují. Profesorka Jana Dostálová z Ústavu analýzy potravin a výživy Vysoké školy chemicko-technologické potvrzuje, že v dnešní době existuje metoda ztužování rostlinných olejů bez vzniku zdraví škodlivých trans mastných kyselin, přičemž se masivní používání palmového oleje zdůvodňuje právě tím, že při jeho zpracování nevznikají nežádoucí trans mastné kyseliny, k čemuž v minulosti docházelo při ztužování jiných rostlinných olejů, a je proto tedy tím “zdravým tukem”. Jak praví stará a velmi moudrá česká přísloví: “všeho moc škodí” nebo “čeho je moc, toho je příliš”, platí toto bezesporu

právě v souvislosti s dnešní masovou spotřebou palmového oleje v potravinách a našemu zdraví rozhodně neprospívá.

ODPOVĚĎ FIRMĚ: Víte také, že palmový olej v nadbytečném množství, v jakém je dnes konzumován, ohrožuje naše kardiovaskulární systémy? Co říkáte na vyjádření MUDr. Kateřiny Cajthamlové: „Palmový olej není z hlediska nutričního nijak výhodný vzhledem k vysokému obsahu omega 6 nenasycených mastných kyselin, jejichž obsah ve stravě je v civilizovaném světě zbytečně vysoký, což vede k vyššímu výskytu kardiovaskulárních komplikací.“? Palmový olej navíc není nenahraditelný - existují vysokoolejové varianty řepkového a slunečnicového oleje, které mají podobné chemicko-fyzikální vlastnosti jako olej palmový. Stejně tak lze použít kakaové máslo či kokosový olej, které sice také pocházejí z tropických oblastí, ale mají mnohem menší dopady na životní prostředí než palmový olej. Důležité je zachovat rozmanitost olejů a nesoustředit se jen na jeden.

10. “Palmový olej je klíčový pro zaměstnanost obyvatel rozvojových zemí.”

Realita vypadá jinak. Dochází k bezohlednému potlačování tradičních a dlouhodobě udržitelných forem využívání zemědělské půdy, přičemž v mnoha případech si olejové korporace počínají v rozporu se zákonem. Pro společnost, která pěstuje palmy olejné, je velmi snadné nějakým způsobem obsadit zemědělskou půdu zkrátka proto, že ji v danou chvíli nikdo nevyužívá.

Zprávy o vysídlení obcí nebo nelegálním nakládání s pozemky nejsou neobvyklé. Plantáže jsou většinou zakládány na obecních či soukromých pozemcích bez souhlasu jejich majitelů. Palmový průmysl je zodpovědný za zhruba 5000 pozemkových a lidskoprávních konfliktů.

Někteří vesničané se pustili do pěstování palm, protože byli přesvědčeni, že tak snadno vydělají peníze. Stovky drobných výrobců odkoupily zalesněné pozemky od státu. Palmový byznys se jim zdál mnohem výnosnější, a tak opustili od pěstování ovoce a zeleniny. Ke koupi pozemku se však museli zadlužit. Dnes už většina z nich bohužel mluví jinak. Pracovní podmínky se mnohdy blíží modernímu otroctví. Měsíční plat za tuto fyzicky náročnou práci činí 40 euro.

Dokonce i lidé v osadách kolem plantáží často ztrácejí své živobytí. Nejenže se spoléhají na les jako přírodní zdroj vody a potravy, ale také jako na ochranu před sesuvy půdy a záplavami. Místní obyvatelé rovněž na vlastní kůži pociťují důsledky používání hnojiv. Chemické látky používané na palmových plantážích znečišťují půdu i vodu, což ohrožuje zdraví lidí i zvířat a znemožňuje jiné formy zemědělství. Voda, kromě toho, že není nebo jí je příliš málo, je tedy zdravotně silně závadná a v podstatě nepitná.